

MINERVA

Diară literară, beletristică și de distracțiune.

Apare în 1 (13) și 15 (27)
a fie-cărei luni.

Proprietar, editor și redactor responsabil :
George Curteană.

Prețului: pe an 4 fl., pe 1/2 an 2 fl., pe 1/4 an 1 fl.
Pentru România și străinătate: Pe an 10 fr.
Prețului e a se solvi înainte.

GEORGE POPŪ,

LOCOTENENTE PRIMARIU LA REGIMENTULŪ 50 de LINIĂ, MARELE DUCE de BADEN.

Schiță biografică de Nistoră Șimonă.

*„Să mă ferescă glonțele numai până voiu
sei, că românulă saltă în fericire, apoi lovescă-mă
ca ploia, că moră liniscită.”*

Aceste sunt cuvintele lui George Popū, eroulă dela Custozza, pre cari adeseori le esprima atătū verbalū câtū și în scrisū cătră cunoscuti și amicii săi.

„E datină vechiă“ — dise Tacit în Agricola — „a predă la urmași faptele și moravurile bărbatiloră celoră mari. Și în zilele năstre, deși e unū timpū nepăsătorū cătră contimporani, se face acēsta de câte ori o vĕrtute mare și nobilă a învinsū și s'a înălțatū peste nesciință și pismă, aceste pēcate comune staturiloră mici și mari.“

Simțimū adese profundă durere sufletescă de câte ori cugetămū, ce puținū se conservă la noi memoria ostașiloră noștri, cari și-au sacrificatū viēta pe câmpulū de onōre. În anulū 1891 s'au împlinitū 25 de ani, de când a cădūtū acēstū erou pe câmpulū de luptă la Custozza în Italia la anulū 1866 în 24 Iuniu și până astăzi — afară de unele notițe*) — nu s'a publicatū nimicū despre acēstū bărbatū, carele până în ultimele momente a purtatū în sînulū său cea mai mare iubire a națiunei sale și a poporului din alū cărui sînū a eșitū.

George Popū s'a născutū în comuna Leșū pe teritorinlū regimentului alū II-lea de graniță Nr. 17. din Transilvania — astăzi comitatulū Bistrița-Năsēudū. Părinții săi Niculae Popū, cantorū bisericescū și soția sa Maria l'au datū

pe George la școla comunală din Leșū, după acea la școla normală din Năsēudū.

Ca fiu de grănițerū a fostū înrolatū în regimentulū alū II-lea rom. de graniță, în care a servitū din 6 Iulie 1850 și după desființarea sistemului de graniță a rămasū totū în acēstū regimentū, care astăzi pōrtă numirea de „Baden Nr. 50.“

În anulū următorū, 1851 în 16 Decemvre, a înaintatū la rangulū de sergentū, mai târziu îl aflămū sublocotenentū de clasa a II-a și apoi locotenentū primarū.

Dela anulū 1861 George Popū a petrecutū mai multū departe de patria sa și de vatra părintescă — la compania din Italia, de unde sta în legătura cu mai mulți amici, cu cari corespōnda în continuu, între cari în deosebi cu Vasile Nașcu, directorele fonduriloră grănițeresci din Năsēudū, apoi mai târziu cu Ioachimū Mureșanū astăzi avocatū în Năsēudū, cu Ioanū Malaiu, astăzi dr. în filosofă și profesorū în Năsēudū.

George Popū și din depărtare în continuu se interesa de starea întregi națiuni române și cu deosebire de ținutulū său natalū.

Tocmai pe acēlū timpū aveau grănițerii celea mai grele cestiuni de resolvatū cu guvernulū din Viena, precum recunōscerea proprietății la munții acēstui districtū, cuartirele erariali, dreptulū de crășmăritū, cestiunea fonduriloră de provente și de montură etc. etc., pe cari se intenționa, să le ocupe pe tōte statulū.

Pe atuncī a fostū însărcinatū Vasile Nașcu să călătorescă la Viena, ca să pertracteze tōte acele cauze. Ce a lucratū acēstū bărbatū energicū până la resolvarea tuturoră aceloră cauze

*) Publicate în „Gazeta Transilvaniei“ din 1866 Nr. 52, 53, „Transilvania“ an. 1877. Nr. 8. și „Observatorialū“ din 1878 Nr. 33.

de viață pentru acestu districtu, despre acelea voiu vorbi separatu la altu locu, aici însă voiu înșiră câteva scrisori de ale lui George Popu, din cari se pôte vedé destulă de eclatantă tótă grija lui cea mare și zelul neadormitū, ce-lū avea pentru tóte cauzele nóstre românesci.

I.

Scumpulū meu

Scrisórea ta din Viena me surprinse plăcutū, de óră ce sciindū, că tu ești pe acolo, tocmai asceptam ceva cu sete. Mângăierea și stimpărarea, ce mi-o pre-gătiră șirele tale, a fostū și este nemărginită.

Tu ȕicī, sē nu vē mustru, că nu v'ați mișcatū, însă acēstā mustrare lovesce pe toți ceilalți, numai pe tine *nu*. De tine am fostū și sum convinsū, că nu cruți nici o ostenelă, nici unū sacrificiu pentru binele comunū, însă știu, că esti *singurū*, și o rōndunică încă nu e vėra întrėgă. Eu știu prea bine, ce e „singuritatea“ și câtū amarū trebuie sē suferi celū ce se luptă fără secundanți. Fără puteri unite nu ești în capetū cu lucruri mici, cu atātū mai puținū cu „cauze comune“.

Deci sē ști, că m'a surprinsū fără măsură împregiurarea, că ai pututū căruțā și dōue gulere verđi la Viena. Deși nu-mi spui, totuși pare că vėdū, căfū te-ai luptatū, până ce ai pututū prinde în lațū pe acesti doi ómenī, — cărorū eu sum gata a le subscrie în totū momentulū testimoniulū de bărbăți bravi și de ómenī, numai de naționaliști — nu.

Nu potū admirā destulū acestū succesū alū tēu; dar iarăși me întorcū și ȕicū, că pôte prevedința ne umbresce și vėdēndū, că vitrėga sōrte și-a resbunatu de ajunsū asupra-ne, a insuflatū simțiri și tendințe noue tuturorū acelorū ómenī, cari în timpū cei cruđi, apăsăți de nedreptățiri și despotismū, apucase pe calea cea rătăcită și așa au fostū a sē numėrā în plasa celorū ce-i înșiră Barițiu în Gazetā Nr. 57 sub *f.* și *g.* Sē le ertăm darā cele trecute, sē-i lăudăm pentru cele începute și sē-i încurajămū în persistință. Pași voiștri deci suntū laudabili și dorescū numai sē nu ostănescă până la realizarea dorințelorū. Cu multā încordare imī e îndreptatā acuma atențiunea la conferința din Apulum, unde, de va vré cerinlū, se va alege grăulū din plėvā.

..... Adversariī nostri tindū la supremațiā; ei cugetā, că nu ne-amū desceptatū de ajunsū și prin reutăciósele lorū amăgiri ne vorū puté seduce iarăși la întunereculū, în care ne-au ținutū atāta timpū. Înșē acēsta nu vorū puté-o face, dacā românii se vorū ști folosi de tristele esperiențe, dacā vorū avé curagiulū a respinge tóte apucăturile lorū cu demnitatea de bărbatū, cum o face nemuritoriulū Barițiu, carele luptă

ca unū leu. Acuma e timpulū, unde nu trebuie căutatā calea de spinósă; trebuie urmatū pe Mocioni, care pentru fericirea națională e gata a mănca pāne de scórță de lemnū. Așa departe însă nu vomū ajunge, căci dreptatea și Dumneđeu e cu noi. Pe cei, ce ne punū pedece, îi vede lumea, îi judecā de îngāmfati; noi pe calea legală vomū fi în stare a ne pune temelia la edificiulū naționalū, a ne croi unū viitoriu fericit, numai unire în cugete și simțiri.

Cererile nóstre se cuprindū tóte în cuvēntulū „dreptate“ și afarā de acea suntū de totū modeste, cu tóte că unū (. . . . . de) sasū le botězā cu „Masslosigkeit“ în Gazeta de Augsburgen.

Insuflă dar, dōmne, tuturorū românilorū curajulū, sē nu se abatā nici o urmă dela ele și-i feresce de ori-ce păreri scālciate și de *discordiā*. Puținri vėndētori, ce mai suntū, sē cunoscū, de accia trebuie feritū, până își vorū mușcă în limbă. Așa dacā va predomini *înțelegerea*, apoi nu mē îndoescū de succesū strălucitū; bravulū Barițiu le spune adevėrulū verde și pe față.

De nu te va aflā acēsta epistolā în Alba-Julia, unde cugetū că ai ostănitū iarā — apoi o vei primi de acolo. Ași fi avutū mare voiā și nevoiā a-ți răspunde la Viena, însă n'am sciutū, câtū vei rămāne acolo și unde locuesci. M'ași fi încumėtātū a te însărcinā cu multe comisii dealungulū drumulū până în Patriā, că știu, că ți-au ținutū calea și te-au împinatū toți, cu cari am eu de a face câte ceva.

Îți mulțămescū ferbinte pentru tóte, câte mi-ai împărtășitū, și pentrucā ai fostū așa bunū a pomeni și giurstările casașilorū mei.

Ilustritatea sa Episcopulū Alexi e unū bărbatū zelosū și pėtrunsū de interesulū națiunei, pe cum m'am convinsū din mai multe acte ce binevoise a-mī arātā în trecere; . . . . .

De mai umbli prin Gherla, fiți bunū aratā-i profunda-mī stimă și reverință.

Spune bravulū Gerendi, că dorescū sē-lū vėdū în fruntea unui capitanatū românū și că-lū sėrutū frățesce, dōmnei îi sėrutū mână și la multā iubita Ema ochișori cei bruneți, că multū imī place, cum ȕice: „hai sē dămū mână cu mână“.

Salutā-mī și pe frațiī Petri, Anca, Tanco, Gavriila; domnului vicariu și părintelui Lazarū închinăciuni.

Noi asceptămū cu încordare deslegarea nodului gordianū. Pôte de nu ne vomū învoi la tērgū cu Venetiā, ca māne o sē întrāmū în avantgardă. *Sē me ferescā glōnțele numai până voiu ști, că românulū saltă în fericire, apoi lovescă-me ca plōia, că morū fericitū.* Spune dōmnei tale închinăciuni și tu fi sėrutatū de sincerulū amicū și depărtatū patriotū.

Capitala Friaului în 9/1, 1861 n.

George m. p.

(Pe margine). Cum ȳicū de mai treci prin Gherla salută-mi pe frații Huza și Napoianu, apoi pe dōmnă-sa, apoi în B. Vifleimū pe „stai tu rugămintele“ și Marianu, în fine pe toți câți îi întâlnești.

Sperezū, că nu vei pregetā a me încunosciniță despre cele ce veți mai face. Nu osteni, te rogū, de a face acēsta, că nu poți crede, cātū de însetatū sum eu în streinătate pentru cele din patriā.

(Va urmā.)

idem.

Rēsunate.

*Sōrele s'ascunde peste romānime,
Se cobōrā, cade ōrba 'ntunecime;
Viforele grele, ce s'audū gemēndū,
Par' cā-i ȳicū în trecātū: „Pei de pe pāmēntū!“
Glasuri inimice o-amenință aȳi:
„Plēcā-te poruncii, sau din lume caȳi!“*

*Cāte-unū fulgerū crēpā nōptea 'ntunecōsā,
Dar noi stēmū ca stānca nemișcaȳi de grōzā.
Vie ori ce rele peste noi trezēndū
In suflete-ālū mortūi negru rece gāndū:
Datinelorū, limbei, li vomū face scutū
Conservāndū memoria māndrului trecutū!*

*Inima vrājmașā înzadar doresce
Sē ne 'nsufle tēmā, sē perdemū nādejde;
Bate încă pieptulū, mai simțimū în sīnū
Foculū, ce-lū trezesce numele: Romānū,
Scrisū e 'n cartea sorții, cā acestū poporū
Are încă viēțā, are viitorū!!!*

Ioanū ȳicudeanū.

Cugetări

de R. G.

Omulū nici-odată nu are în de ajunsū: din abundența celorū mai vii simțiri rēsaru totdeuna iarāși nouē dorințe, precum și vița de viā se întinde mai departe, dacā s'a lānțuitū cu tārīa de unū punctū.

* * *

Presentulū este mama viitoriului, și cine folosește totā ȳiua, totū cēsulū acomodatū, acela pōte în totā sēra sē se culce cu consciință liniscitā.

* * *

Resonabilitatea peste totū nu e totdeuna bunā; lucrulū celū mai resonabilū trebuie însē sē fiā celū mai bunū.

Leontina.

Arestanta.

Nărățiunea unei supraveghiātore de carceri de **K. T. K.**

Traducere de **TRAIANŪ DEACŪ.**

În o după amēdi posomorită a anului 186* scārțāindū se deschiserā ușile grele ale carcerului, lāsāndū a intrā prin ele o nouā arestantā. Eu Anna Berton de cu bunā vreme am fostū însciințatā, că o nouā persōnā are se fie datā sub supraveghiarea mea. Eram obicinuitā cu sosirea atārorū ōspeți, deși trebuie sē mărturisescū, că cu atari ocațiuni eram cuprinsā tot-deuna de o fricā, simțindū asupra-mi povōra grelei responsabilitāți.

Nou venita fu condusā în lāuntru.

Imbrēcāmintea-i de colōre nēgrā contrasta peliței sale de o albētā finā, — ea era de o frumșetā rarā. Pe lângā pēru-i brunetū, îi ședea atātū de bine ochii ei de unū seninū albastru. Pārea tristā, dar umilirea și-o suporta cu o resignațiune rarā.

Fără îndoialā e din „clasa înaltā“ eugetam întru mine. Fisionomia-i atrāgātore îndată stīrni în mine compātimire, nu întru atāta prin frumșeta-i rarā, cātū prin espresiunea fragedā. Sub grija mea au fostū multe femei frumoșe. Îmi vine în minte o fetițā tēnērā cu chipū de madōna, dar de caracterulū celū mai pētātū. Unū esteriorū plăcutū pōte ascunde unū spiritū negru. Noua arestantā însē nu avea atare aparință. Mi se pārea a o fi vēdūtū undeva, fără a-mi potē da sēma: cānd? și unde?

Celū de ântāiu lucru îmi era a induce în protocolū numele nou venitei și fugitive a-i revede fapta comisā: Angela Simpson, de 23 ani. Crima: dela familia, unde a fostū în calitate de crescētore, a furatū juvaere. Pedēpsa: 2 ani. În observare era: viēta de pānā acum: nepātātā.

Tōte aste-mi mārīrā curiositatea. Femei din clasa cultā ajungū aici de comunū pentru ucideri de pruncū, ori omoruri comise din gelosīā. După ținuta nou venitei de locū nu o puteam cugetā de hōțā de juvaericaie.

Acum apare friserēsa înarmatā cu o mare pārechīā de fōrfece, pre cari le punea în activitate fără de nici o milā. Ca și cum ar avē o pasiune în tăierea buclelorū unduloșe.

— Simpson așēdā-te pre scaunū, în înțelesulū legilorū trebuie a ȳi-se tārī pērulū, îi ȳisei eu.

Pre femei de comunū le alterēzā multū tunderea, așa și acum eram pregātītā a recurge la mijlōce coactive. Celū puținū în cele mai multe casuri o pāțiam așa. Dar noua arestantā făcū escepțiune. Cu unū zîmbetū amarū ȳise:

— Vē stau la dispozițiā.

Frisera cu o plăcere nemilosă tăia frumosu-i păr, care undula până'n ghenunchi.

„Acum la scaldă“ îimisei. I-am dat apoi vestmintele de coloare sură. Dar și în estu vestmântu înflorătoru mai curundu o ar fi cugetatu cineva de o călugăriță, carea de bună voia și-a îmbrăcatu asta haină, ca să fie asemenea cu aceia, pe cari avea a-i mângăia! Și estu vestmântu îi ședea atâtu de bine.

După cinci minute o condusei în odaia destinată pentru ea și Angela era acum încredințată grijei mele. Sgomotulu pașiloru noștri stărni mirare în celelalte prinsonere: fiă-care doria a vedé pre nou venita. Una cu numele Maria Cooper, judecată pentru răpire, bătându în ușa, striga să mergu la dēnsa numai pre o minută.

— Ce-ți este Cooper? o întrebai.

— Cocónă —mise dēnsa — mi s'a frântu vârfulu acului.“

Acesteia tocmăi era datu a face săculeți de pânză și așa nu avui causă a dubită în afirmațiunea ei. Și totuși mințise, căci aculu îi era întregu.

— Cum cutezi a minți? îimisei infuriată. — Lucră numai cu diligență!

— Pardon cocónă — își ceru seuse — dar chiar și de așu fi sbicuită, nu mi-ar păsă, spune-mi cine e nou venita, așa e, că va fi vre-o mână fină a cutărei bande.“

Voiam să tacu dar nu avui plăcere a lăsă la locu defaima urită.

— Tăcere! îimisei, căci te denunțezu.

— Cum vei voi — replică arestanta — mă prindă, că voiu scirici cine e.“

Trătir repede ușa. Ce-mi păsă de mânia ei. Mai târziu liniseindu-se, — ca să-i pedepsescu cerbicia — ciocăni în ușa odăiei sale. Când fu condusă la locul de pedepsă amenința, că-i va păré rău nou venitei pentru asta. Mai apoi o am liberatū spunēdu-i să aibă purtare bună și să nu mai cuteze a vătēmă pe nou venita cu vre-una cuvēntu.

La 7 ore și unū pătrariu să strîngeau dela prinsonere instrumentele de cusutū. Urmă apoi unū timpū liberu de 1/2 oră, când pregătindu-și așternuturile fiă-care se da culcărei.

Nouei prinsonere esceptionalminte am lăsatū a i se dă teia. Când am intratū în odaia ei plângea, privindu-mē își șterse lacrēmile, și cu o față senină iarăși recădu în umorul de mai 'nainte.

— Aci ți-e teia, îimisei prefăcēdu-mē a nu-i observă lacrēmile, — și aci ți-e fertura.“

— Incă nu simțescū fōme —mise între suspine — dar dacă mă astrēnge la acēsta legea, mă supunū.

— La acēsta nu te putemū silī, îimisei cu blāndetă, dar ți-ar face atâtū de bine, dacă ai mănecă, fiindū atâtū de debilă.

— Îți mulțămescū, imi replică, dar acum nu potū mănecă.

— Când vorbești cu mine iubită copilă — i observai — totdeuna să mă avorbești per „cocónă“, ești dată sub grija mea, mi-se cuvine acestū titulu.

Nu vanitatea orbă mi-a făcutū a-i atrage atențiunea la asta, dar conformū datorinței a trebuitū să inducū pe biata creatură în cunoșcerea legilorū, ca dacă din întēmplare ar greși titula supraveghiătōrei ușorū să putea întēmplă se fiă bătută, ori să primescū o admonițiune aspră.

Ea-mi pricepu intențiunea.

— Mi de seuse, cocónă! — imi mise în tonū rugătorū — voiu fi băgătōre de sēmă.“

— E bine, copila mea, pe încetulu te vei deprinde și cu estū nou modū de traiu, îți recomandū paciință, āsta-i lucrul de căpeteniă, acuși vorū trece și ești doi ani, iar avēndū purtare bună mai inte vorū trece.

— Nu-i ființă mai nefericită ca mine —mise între lacrēmī, dar mulțamitū lui Dumneđeu, că în d-ta cocónă am aflatū o grijitōre atâtū de bună. De multū nu am fostū tractatā de nimenī cum mă tractezi d-ta.

Norocū pentru mine, că astā declarațiune nu a fostū audită de alți, căci m'ar fi adusū în o pusețiune de totū neplăcută, intru cātū nu-mi era ertatū a arētā față de nimenī atare fragedime. O am reflectatū, să tacă și închidēndū ușa o am părăsitū.

Supraveghiătōrei, ce urma la rēndū după mine făcēdu-i-se rău, — servițiū ū de nōpte iarăși a remasū pe mine. Finindu-mi rogățiunile de sēră, am mersū a mai consolā pre sērmana Simpson. Servi-ciulū de nōpte ne cădea greu. Trebuia să umblāmū totū mereu dela o ușa la alta, convingēdu-ne despre aceea, că dormū arestantele și că nu planisēzā vre-una contra lezei.

Am fostū uitatū de amenințarea arestantei Cooper, dar ea avū grijă, ca să-mi aducū aminte de ea. Abia îi părăsii odaia și ea între sbiărāte înflorătōre își smulse vestmintele de pe dēnsa, vestmintele cele de patū le aruncă afară, rēsturnā mēsa și scaunulū.

Repede m'am întorsū la ea.

— Nō, cocónă strigă rīdēndū sēlbaticū — ți-am spusū, că cu mine nu ve-ți reuși, nu đeu! cu mine nu o scōteți la cale.

Singurā nu ași fi pututū învinge cu acea femeia vēnjōsă, carea 'n purtare sēmēna unui tigrū sēlbaticū. Ca să o aducū la ordine am trimisū după haiducī.

— Cu așa purtare nu curundu vei fi eliberatā Cooper, i misei în tonū seriosū, îți faci rău purtēdu-te așa, cu acea numai îți măresci pedeapsa.

— D-ta ești cauza — replică sēlbaticū, — pentru ce favoresci pe nou venita, pe carca atâtū o urēscū. Ei! da și soldați ai ordonatū, să vedemū cum se vorū luptā cu o femeia.

Soldați intrarā. Se începū o adevēratā luptā. In

proporțiune cu puterile a fostu destulă de lungă. În urmă au pusă fierăle pe mânilc ei. A fostu pedepsită cu o săptămână închisore întunecósă, mâncare numai pâne și apă.

Sgomotulă pașiloră desceptă pe arestantele dorminde, dar nefindū rarī atarī casurī, curēndū adormiră iară. De ele nu multū mă interesam, eram îngrijată de sêrmana Simpson, scie ea ôre de cele întēplate și de cauza loră?

Deschidū ușa odăiei sale, ședeă tristă, palidă ca mórtea lângă patulū sēu.

— Ce s'a întēplatū? mă întrebă tremurândū.

— Nu te spăria fica mea — îi đisei silindu-mē a o linisci — o prinsoneră nerușinată s'a resculatū, acum tôte'sū în odine, dormī liniseită.

Tremurândū își înceștă mânilc, iar pe față i se depuse o frică și nelinisee.

— Dumneđeule! — đise suspinândū, ce am făcutū de am ajunsū aierī?

Repede am întorsū cheia 'n brósă, căci de mai petreceam o singură minută numai, cuprinđēndū-i gātulū albū erumpeam și eu în plânsū.

II.

Trei, patru đile tôte au mersū în ordine. Prepusulū meu nu mă înșelă. O prinsoneră mai blândă și mai supusă ca Angela Simpson nu am avutū nicī când sub îngrijirea mea. Cu o nespūsă paciință suporta grēua lovitură. O admiram. Când prima dată au convenitū celelalte arestante cu dēnsa în sala comună fie-care își făcea observările sale. Părerea comună era, că dēnsa trebuie se fie din clasa înaltă. Parcă fie-care o compătimea. Dar de altă parte prin frumseța și demnitatea sa deveni invidiată de celelalte. O priviau cu o plăcere diavolēscă cum și dēnsa era silită a spălă padimentulū acelei sale. Singura-i fericire era, că nu era avorbită de nicī una.

A fostū totuși una, careă încă sē pretindea din clasa cultă, și ca atare voia a sē apropiă de Simpson. Numele-i era Adela Garnich, careă dându-sē de fica unui generalū, falsificase cambir pre numele aceluia și așa ajunsē în carcerū. Angela Simpson deși față cu ea era curtenēță; nu o invrednicī cu amicīția sa din care causă Adela o desconsidera cumplită.

Simpatia mea față de nefericita damă crescea din đī în đī totū mai tare. În urmă imī succese a o putē dispensă de lucrurile mai ordinare. Sciindū face cusuturī elegante, iar de altă parte istețimea, ce o caracteriza, mă îndemnară a-i dá a sē ocupă cu facerea de albiturī și-mī servi spre plăcere când neguțătorī mandatarī își esprimeau indestulirea.

— Sciu eu cósē și altū soiu de albiturī, — buna

mea cocónă imī đise odată când o lăudam — tôte vestmintele mele suntū cusute de mine.

— Scii? De asta imī pare bine — îi rēspunsei — eu chiar amū lipsă de unū rēndū, și credū că și celelalte companiōne ale mele îți vorū incredință sē le faci, dacă vorū vedē pe ale mele.

— Îți mulțamescū cocónă — đise — nu mă plângū pentru cusutulū albiturilorū; dar câte odată mă obosescū atâtū de multū.

Până a nu scăpă din „întunerecū“ certăreța Cooper, tôte aū mersū bine. Aceea era mai palidă, dar cu multū mai cerbiciósă și mai înderetnică. Jură rēsbunare contra nou venitei, careă după părerea ei îi causēză atâtea ôre amare. Nicī purtarea blândă a Angelei nu-i putū modera mânia. Cu dreptū cuvēntū temperamentulū arestantelorū e o enigmă; după părerea medicilorū, acela e atērnătorū dela histeriă. Bărbațir nu erumpū în mănīe atâtū de ușorū ca femeile, pe carī nu le poți desarmă nicī cu frăgeđimea nicī cu durīția. Cooper și-a fostū computatū de timpuriu, când are sē aține foculū contra Angelicei. Odăile nu le erau departe de olaltă, așa, că nu-i era de totū greu a-și schimbă vestmintele sdrențuite cu ale Angelicei. Spera, că acuși i sē va da ocasiune a o putē acusă iar pe celelalte le va resculă contra ei. Dar asta nu-i succese. Simpson cu linisee a suferitū schimbulū. În tótă đīua făceau preumblări în comunū. Cu atarī ocașionī Cooper așa pășia, câtū călca haina Angelicei, alte-orī îi trăgea pērulū; iar nepăsându-i nicī de asta, o lovia cu ghetele sale de lemnū. Tôte le făcea cu istețime și atâtū de îndemānaticū, încātū nu o observamū nicī una.

Odată însă totuși trebui sē observū. Așa sgăriă gātulū albū alū copilei, încātū acēsta sbiera cumplitū.

Am mersū repede acolo și am întreatū:

— D-ta ai sberatū Simpson?

Sêrmana copilă privindū fricósă spre Cooper, rēspunsē suspinândū: „Nu e nimicū, cocónă; am desū iritația de nervi. Acuși imī trece. Nicī acum nu sciam, cum tractēză Cooper cu dēnsa.

— Ar fi bine a recurge la medicū, țr-ar ordonă ceva, nu e bine, a desconsideră āstū morbū, — đisei sêrmanei dame.

— Mulțamescū cocónă, acum mă simtū de totū bine.

Ar trebui sē presupunemū, că o asemenea nobleță de inimă ar muiă și cea mai împetrită inimă. Dôră ar fi muiatū și o pētră, dar pre Cooper o irită și mai tare. Din acelu momentū o persecută cu o furiă și mai neînpăcată, o nelinisea neînteruptū.

Odată fiindū și eu de față astfelū erupse asupra ei:

— Pentru-ce nu mă trădeđi, cum de nu mă injuri? Pentru-ce nu mă scuipi în ochi, tu ôiă blândă?

Uite, cocónă, de trei săptămâni o șicanezū o pișcū, o sgării și nici nu mă acuză Domniei-tale. Tóte le ié, ca și cum o aș neteđi. Asta totuși e prea multū!

— Ce se înțelegū cu aceste Cooper? O întrebai aspru.

— Să-ți spunū și mai multū, tóte le-am făcutū, ca să o scotū din paciință, dar nu potū, — de atunci și unū sfântū ar fi săritū din paciință.

M'am făcutū focū de mânia. M'ar fi pututū rumpe în două tigrulū ăsta de femeia, dar acum perđându-mi paciința am năvălitū asupra-i și o am sguiditū puternicū. Fața palidă a Angelicei era unū semnū invederatū alū suferinței sale îndelungate nemeritate, dar cu deosebire vătămarea față de mine o alteră fóte multū.

— Nici unū cuvântū hienă! strigai eu furiósă. Intră 'n rëndū și vei vedé ce te așcceptă. Te insinuezū deadreptulū la direcțiune. Vei primí duplu cea ce meriți.

Mare e totuși minunea moralului, căci puternica femeia s'a tupilatū sub privirea mea și ca prin instinctū intră în rëndulū celoralalte. Dar Simpson păși înainte:

— Te rogū cocónă nu o pedepsi, bucurósă o iertū, dóră nu mă va mai vătémă, căci nici până acum nu-i dădūi nici o ansă. Cătu n-e de tristă vieța și altecum, să nu n-o amărimū noi, aici tóte se fimū surori.

Acésta procedură a Angelicei a surprinsū și pe celealalte arestante, li se putea ceti pe față cătu le cădea de bine numindu-le Angela sorori. Câteva din ele nu-și putură reținé lacrémile. Altele își întorceau privirea spre acea tigróică, dar Cooper la privirea a-cestora sbiera puternicū: „Duceți-mé repede în „întunerecū“, căci îndată sfărimū pe astă sfântă pécătósă.

Nici n'am avutū a face alteceva. Nici ea nu se opuse, mergea de bună voiă, însași doria să fiă închisă.

Simpson Angela era obiectulū de conversare în acea séră. Directora promise a-i umblă în cauză. Spiritualulū institutului încă prefinse, ca locul Angelicei să fiă schimbatū cu altulū mai bunū. Nevinovată ce e dreptū nu póte fi, căci ea atare nu ar fi ajunsū aici, dar fără idoielă, că penitnța i-a curățitu inima. Nici prin vre-unū cuvântū nu-și amintia vre-odată pécatulū, sau baremī să aludeze vre-odată într'acolo. Întrebată câte odată despre starea și împrejurările sale, totūdeuma da acestū răspunsū: „Acuși voiū fi liberatā și de aici.

Mergeam la dēnsa în óre libere de multe-orī. Îi dam cărți de lectură, cu cari ocasiuni îi esperiam cunoscințele multifarii. Lângă dēnsa îmi uitam pusețiunea mea față de ea, în locū de a mă crede de supraveghiátóre se părea că mă dominéză. Despre trecutulū sēu însă nu puteam scóte din ea nici unū cuvântū.

După o nópte petrecutā în insomniu ziua urmátóre veni rëndulū servițiului pe mine. La preumblarea îndatinatā de după amēđi eu aveam a fi lângă prinsonere. Obositā nu făceam parte la preumblare, am lăsatū a mi se aduce unū scaunū, de pe care priviam rëndulū, ce trecea pe lângă mine. Odatā tresarū . . . unū sgomotū mă desceptā din ațipirea mea. Arestantele cāntau, jucau și săriau sburdalnicū. Numai Simpson Angela sta la o parte modestă, retrasă de celelalte în partea spre mine. Repede am readusū liniscea. De întârdiam câteva minute, directora observa și pusețiunea-mi era riscatā. Simpson mă atinse să mă trezescū. Ei i datoriam mulțamitā, că nu a progresatū scandalulū. Straja puse în pază nu póte așcepta îndurare și ce era cu mine de nu eram desceptatā. Din astă minutū eram obligatā cu mulțamitā cătră ea. O priviam de sară.

(Va urmă.)

Convorbiri științifice.

Pete în sóre.

După cum se scie sórele este unū globū ligidū-focosū, încungiuratū de gasuri luminóse. Pe acestū globū se observă uneori și cu ochiulū liberū, mai ușorū însă cu telescoapele, nisce pete întunecate, *pete solare*. În unū anū aceste pete se observă în cantități mai mari, în alți ani în cantități mai mici. În anulū 1891 iarăși s'au observatū în cantități mai mari. Cea mai mare pată s'a vėđutū la 28 Iunie pe jumėtatea de sudū a discului solarū și s'a vėđutū încă două țile după 28. În lăuntrulū petei se observă o parte fóte ruptă și încrețitā încungiuratā într'unū vėlū mai luminosū. Din internulū ei se respāndeau nisce colțuri, cari aveau înfățisarea unor rădăcinī sau a unor rațe. Diametrulū petei dimpreună cu penumbra, ce o încungiura, era ca de vr'o 550 mile. Sē părea, că pēta se mișca dela rēsăritū spre nordū. Considerāndū mărimea ei colosală, care era adecă mai mare în diametru, ca de 3 diametri pământesci, trebuc se concludemū, că ea a produsū nisce revoluțiuni grozave în sóre. Amintimū, că aceste pete se presupunū a fi formate din o scórtă solidă.

La 16 Februarie a. e. s'a discutatū în *academia de științe* din Parisū despre fenomenele astronomice și meteorologice, cari în prezentū suntū abundante în aerū. D-lū *Maseart* răportéză, că o pēta în sóre este de o mărime atātū de mare încātū a putut-o observā cu ochiulū liberū, print'r'unū norū semitransparentū. D-lū *Moureaux* raportă, că a pututū stabili în prezentū unū curentū magneticū de o țăriă fóte rară.

Elu a primitu în aceeași zi o telegramă dela *New-York* despre o *auroră boreală* (lumină nordică) de o frumuseță rară. Asemenea la *Frankfurt pe Main* s'a vădută la 15 Februarie o lumină nordică. Din *Montreal* (Canada) se anunță la 15 Februarie, că acolo s'au întimpinată fortune de zăpadă foarte mari precum și blizzard (ună frigă grozavă), pricinuite de revoluțiunile, ce se întimplă pe sôre din cauza alorū două grupe de pete.

La 13 și 14 Februarie magnetetele dela observatoriul magnetic din Potsdam (l. Berlin) au fostu într'o stare de mișcare neobiceinută. Ună astfelu de fenomenū este însoțită adeseorī de aurora boreală, care s'a arătată în deosebite puncte. Și în Norvegia nordică (Bossekopp, la 70° lat. nordică) magnetetele erau într'o mișcare viă, chiar și liniile telegrafice au fostu încărcate cu mai multă electricitate ca de ordinaru. La 13 Februarie s'a observatū lumină polară în multe locuri din America nordică, începēndu dela Jowa până la oceanulū atlanticū în același timpū.

*

O nouă determinare a depărtărei pământului dela sôre precum și a mărimei sôrelui.

În anii 1874 și 1882 guvernulū germanū a trimisū patru expedițiuni științifice spre a observă trecerea planetului *Venus* (lucéfărulū) pe dinaintea *discului sôrelui*, ca astfelu se se pôtă calculă distanța pământului dela sôre cu o mai mare esactitate.

Profesorulū *Auwers* a publicatū de curândū rezultatele acestorū calculări și a aflatū că *distanța* pământului dela sôre este de 19.963.000 mile geografice (1 milă geografică = 7420 m.). *Diametrulū* sôrelui este de 108 ori mai mare ca a pământului, deci este de 185,640 mile geografice; suprafața sôrelui este de 11,664 ori mai mare ca a pământului, iar volumulū lui este de 1.260,000 ori mai mare ca a pământului.

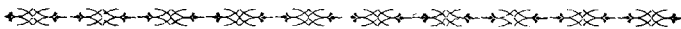
*

Unū fenomenū opticū.

În sêra de 12 Februarie n. s'a observatū în orașulū *Slatina* (România) unū fenomenū interesantū de lumină. Pe la ôrele 6¼ aprôpe jumătate din ceriu, despre sudest era acoperitū cu nori (strati-cirri). Luna plutea printre nori, însă disculū ei luminosū (era lună plină) se putea distinge pe deplinū. În jurulū lunei se observa o corônă slabă. La drepta ei (sud) la o distanță de vr'o 12—15 grade se observa unū reflexū luminosū alū lunei, puținū coloratū, cu roșu înspre lună. Spre sudu-vestū la o distanță cam de 30 grade dela lună se observa unū arcū în colorile curcubeului cu roșu în spre lună, iar cu albastru în afara arcului. Fenomenulū a duratū vr'o 15 minute apoi dispărū. După alte 8—10 minute se observă unū reflexū la stânga lunei (nordu) la aceeași distanță ca și în casulū întâru, fără însă a se fi produsū vr'unū arcū co-

loratū. Reflexulū acesta a fostū mai slabū ca celū dela drepta. Pe la ôrele 8 sêra se observă în jurulū lunei o corônă în colorile curcubeului, cu roșu la partea interiôră și cu violetū la partea esteriôră: fenomenulū din urmă dură vre-o 12 minute. Astfelu de fenomene suntū rare și se formēză prin refracțiunea rașelorū de lumină prin acele cele subțiri de ghiată, din cari suntū compuși nori. Arcurile sau cercurile, cari se află la o distanță mai mare de lună (sêu *solarū*). În acele de ghēță rașele de lumină se rumpū și se desfacū în cele șapte colori ale curcubeului întocmai ca în prismele de sticlă.

Iuliu Moisilū.

Schiță din mitologia poporului hotentotū.

(după „Allgemeine Naturkunde“)

Hotentoti locuescū pe țermurele sudvesticū alū Africei și și-au primitū acestū nume dela Olandesi în secululū alū 17-lea. Ei se numescū *Kot-Koin*, adecă *omni-omeni*, pentru-că colôrea pielii lorū e mai deschisă ca la alți africani.

Tradițiunile hotentotilorū se grupēză pe lângă o figură pe jumătate fantastică — pe lângă *marele farmecătorū*: *Cibib* sau *Cabib*, despre carele esistă nărășuni interesante. *Cibib* a fostū unū farmecătorū renumitū. Se pricepea în a descoperi secrete și a profeti venitoriulū. Apără în forme diverse; acūși era frumosū, foarte frumosū, acūși i crescea pêrulū preste umeri, acūși iară i era scurtū. Muri mai demulte ori și totdeuna a înviatū din morți, de acea suntū o mulțime de morinte de ale lui, pe cari hotentoti aruncă petri, când trecū pe lângă ele, ca se nu li se întemple vre-o nenorocire. Intre istoriele, ce se enarēză despre elū, suntū și unele reminișcințe adunate de cătră misionari. Așa fiind *Cibib* în calētoriă cu o cētă mare de poporū și urmăritū fiindū de inimiēri ajunse la o apă, care la porunca lui se deschise și ilū lāsă se trecă cu cēta lui, iar pe inimiēri, ce-lū urmăria, i înghiți. O altă istoriôră, ce-și are basa în obscura anticitate, sună astfelu. Intru începutū au fostū două ființe. Despre una — spune tradițiunea — că săpase o grôpă mare în pământū, și apoi ședēndū pe marginea aceleia provoca pe trecători să-i arunce o pētră în frunte. Pētra însă nimeria totdeuna și omoria pe persôna, care o arunca așa, că acea cădea în grôpă. Pe urmă aflândū *Cibib* despre acēsta merse și dēnsulū acolo și la provocarea se arunce cu pētră, elū refusă, trăgēndū atēnțiunea acelei ființe la ceva de alături. Precând acea se întorse, ca se-și satisfacă curiosităței, *Cibib* o lovi după urechiă așa de puternicū, încâtū muri la momentū și cădū în grôpa-i propriă. După acēsta întēmplare se

făcu pace și ómenii deveniră fericiți. Acésta tradițiune are mare aseménare cu fabula despre *Edip*, omorótorul sfínxului, răspândită în tótă lumea, precum și cu principiul creștinescú: „Cine sapă grópa altuia, cade însuși în ea.“ O altă tradițiune lăfită este, că Cibib mánecându din fructul unui strugurú sélbaticú numitú Gobe se bolnăví și murí. Murindú dete poruncă la ai sêi, ca sê nu mánănce din acelu fructú. Védându-se surprinsú și grăbindú a se ascunde în morméntú fiulú sêu îlú prinse și-lú duse iar acasă, unde tráiesce de atunci între ómenii sêi. Cibib se aduce în combinățiune și cu luna.

Unú ramú cu deosebire avutú din tradițiunile hotentotice îlú forméză fabulele despre animale, în cari se represintă și caracteriséză seducerea leului și a altorú animale prin ciacalú, trándăvia elefantului, astuția pavianului parte în modú vițiosú și parte picantú. Adese-ori trecú nărățiunile lorú lipsite de ori-ce legătură în altele cu ceva sensú logicú și unele se termină cu câte unú moralú marcantú, ca în fabulele lui Esopú. Din multe se observă o scrutare ageră și o sciință practică. Din miturile lorú vorbesce în genere o impresiune naturală, care de altcum nu rămâne fără reflexú spiritualú.

Pentru a numi unú esemplu: hotentóți din apropierea cataractului „*Regele George*“ pe Oranje, enararú lui *G. Thompson*, care a descoperitú acelu locú, că vuetulú și aspectul cataractului suntú atâtú de fioróse, încátú ei numai cu grétá cutéză a cercetá acelu locú, ba mișcările lorú timide și nesigure dovedescú, că ei numai cu greutate potú suportá impresiunea, ce o insulfá geniulú acelu locú.

Aici urméză unú esemplu din fabulele lorú despre animale :

Leopardulú și berbecele. Unú leopardú întorcându-se odatá dela vênatú sê rátaói din întémpulare la spelunca unui berbece. Fiindeá leopardulú nu mai véduse berbece se apropiá de elú cu umilință și díse: „Bună díua amice! Óre cum te chiamă?“ Berbecele răspunse cu voce crudă băténdu-se cu piciórele dinainte în pieptú: „Eu sum unú berbece, dar cine ești tu?“ „Unú leopardú“, continuá celalaltú mai multú mortú decâtú viu, apoi își luá adio și fugí câtú putú cátrá casá. Cu leopardulú tráia la olaltá unú ciacalú cátrá carele díse acesta sosindú acasă: „Amice ciacale! mai nu potú rêsulfá și sum pe jumétate mortú de spaimá, căci am védutú unú flăcău fiorosú cu capú mare și grosu, care la întrebarea mea, că cum îlú chiamá, m'á rêsponsú de totú durú: „Eu sum unú berbece!“

„Cum ai pututú fi tu așa de prostú“, esclamá ciacalulú „de ai fugitú de o bucăturá așa bună de carne! Cum poți fi așa nepriceputá? Mâne diminétá vomú apucá drumulú la elú și-lú vomú mánecá în to-vărășia.“

A dóua dí plecará ambii la spelunca berbecelui. Când căutau ei din înălțimea unei coline spre speluncá, berbecele, carele tocmái eșise afará sê se recreeze în aerú curatú și care se gândia, că unde și-ar puté aflá în acea dí iérba cea mai grasá, îi védú și numai decâtú alergá la óia, cáreia îi díse: „Mê temú, că n'á sumatú óra cea din urmá! Ciacalulú și leopardulú vinú ambii spre noi. Ce sê facemú?“ — „Numai nu fi fricosú“, îi díse óia, „ci ia-ți mielululú în brață, mergi cu elú afará și-lú strínge bine sê sbiere ca și cum ar fi fláméndú.“

Berbecele ascultá și merse astfelú spre întémpinarea întovărășitilorú. Indatá ce dári leopardulú pe berbece, îlú cuprinse iarăși frica și voi sê se réintórcá. Ciacalulú însê se preîngrijise pentru o asemenea eventualitate, căci legase bine pe leopardú de sine cu o curea de piele. Atunei își strínse berbecele mielulú și apoi strigá cu glasú mare: „Chiar bine ai făcutú prietine ciacale, că n'ái adusú pe leopardú. N'auđi tu, cum strigá mielulú meu după mánecare?“

Când auđi leopardulú acéste cuvinte cuprinsú de spaimá se porní preste delurí și vái, peste tufișe și stânci tîrindú pe ciacalú după sine pre lângá tótá împotrivirea ástui din umá și nu s'á opritú până nu s'á védutú sositú acasă cu ciacalulú de jumétate mortú.

Astfelú scápá berbecele.

Dánilá Sânjoanú,

In butú.

De șapte ori Linața ađi
S'o 'ntorsú pe lângá mine,
Ca s'o zărescú se-o iatú la jocú;
— Io mē 'ntorceam și me făceam,
Că-sú somnorosú, că nu védú bine,
Că nu voescú se jocú cu nime,
Se sciú, că morú pe locú.

De câte-ori mē-am întorsú eri
Pe lângá ea la săceratú,
Ca sē-mí vorbescú una; —
Ea sē 'ntorcea și sē sucia
Și nici cu-unú ochiu nu s'á uitatú,
Părea, că-mí díce 'nviforatú:
Vorbescú cu tin — „buna!“

De mi-o zímbi la săceratú,
Se fu alú naibei de n'o jocú
Duminecă, — că-i đeu norocú,
Se jocú în vëndú cu Lina.
Imí face 'n butú ea câte-odat'
Colo prin câmpú la săceratú,
La jocú sē-o veđi însê pe ea
Că-i blândá ca lumina!!

George Simu.

Din caracterele lui La Bruyère.

Comunicate în românesce de I. Barițiu.

(Urmare.)

E slăbiciune de a iubi: adese însă e o altă slăbiciune de a se vindeca.

Cine-va se vindecă întocmai cum se consolază: nu mai are în inimă pentru ce se plângă neîncetat și se iubescă neîncetat.

—x—

Trebue ca cine-va să aibă în inima sa resurse ne-secate de durere pentru anumite pierderi. Nu prea desu se mântue cine-va de o mare durere prin virtute, sau prin forța spiritului: plânge amar și e adencu mișcat; dar după aceea e atât de slab și ușuratic, încât se mângăie.

—x—

Când o femeie urită se face a fi iubită, acesta nu e decât până la extrem; pentru-că acesta se poate întâmpla sau prin o stranie slăbiciune a amantului, sau prin nese farmece cu multă mai secrete și mai nevinse decât acelea ale frumuseții.

—x—

Continuăm a ne vedea din obicei și a ne dice din buze, că ne iubim, cu toate că manierele ne spun, că nu ne mai iubim.

—x—

A vră se uita pe cine-va însemneză a te cugeta la el. Amorul are acea comună cu îndoelele, că se amăresce prin reflecșiuni și prin încercările, pe care le face cine-va spre a scăpa de ele. E de lipsă, dacă se poate, a nu se mai cugeta de loc la pasiunea sa, pentru de a o slăbi.

—x—

Voimă să facemă totă fericirea, sau dacă acesta nu se poate, totă nefericirea celui pe care-l iubim.

—x—

A regreta ce iubim e ună bine în comparația cu a trăi cu cel pe care îl urim.

—x—

Oricât de mare ar fi desinteresarea, pe care o amă avă față de cei pe care îi iubim, trebue cu toate acestea a ne constrânge câte-odată pentru ei și a avă generositatea de a primi darurile lor.

Acela poate primi, care gustă o plăcere totu așa delicată de a primi, precum o simte amicului său în a da.

(Voră urmă.)

Dr. IOANŪ VANCEA metropolitul din Blașiu este mort.

Întregă provincia metropolitană a îmbrăcatu doliu. Nu este suflare românească, care la respândirea acestei triste sciri, se nu se cutremure, se nu verse o lacrimă de dorere pentru pierderea acestui mare arhieru. Vița esemplară, cualificațiunea înaltă și neajunsă de alți, activitatea neobosită, atragerea desinteresată față de biserică și scumpa națiune, multele instituțiuni salutare, afabilitatea, bunătatea și dărnicia-i proverbială voră eternisă memoria acestui mare arhipăstoru. Inimile noastre înotă în durere, sufletele noastre suntă cuprinse de nedumeriri neînțelese. În aceste timpuri grele, în haosul agitațiunilor, ce ne predominăză astăzi ca nică odată aveamă unu apostolu, care priveghiă asupra noastră ca năierul bunu naia sa, ca păstorul bunu turma sa, ca părintele bunu familia sa. L'amă perditu. Mare e durerea noastră și mai mare și nemăsurată pierderea ce o avemă. Grea lovitură și mare încercare! Unde se aflămă mângăere? Cine se ne scotă din această încurcatură?

Singuru atotu puternicul Dumneșeu poate se ne ajute, singuru elu cu înțelepciunea și bunătatea lui ne poate îndreptă pașii nostri, poate alina dorerele noastre, poate mângăia inimile noastre. Se ne îndreptămă dară cu toții sufletele noastre cătră densusul și prin rogațiunile noastre se ceremă îndurarea lui cea nemărginită!

* * *

Credemă a fi binevenitu cetitoriloru nostri a atinge aici pre scurtu după „Unirea“ unele date privitoare la viața, mórtea, înmormântarea și unele dispozițiuni din urmă ale marelui arhieru.

Dr. Ioanū Vancea de Buteasa s'a născutu în 18 Maiu 1820 în comuna Vașadu, comitatul Bihorului, din părinții George Vancea și Floriana Nistoru. A cercetat doi ani șeola din Vașadu, la anul 1831 fu trămisu la șeolele normale gr. cat. din Oradea-mare, unde remase doi ani. Sub episcopulu Samuilu Vulcanu fu primitu în seminariulu tinerime gr. cat. române din Orade ca alumnul în fundațiunea episcopulu Dărbantă, unde a cercetat gimnasiulu Premonstratensiloru. La 1841 vedându consistoriulu gr. cat. de Orade progresulu escelent și calitățile eminente ale lui l'a trimesu la Viena în seminariulu numitu Stadt-Convict, iar mai târziu în Barbareum, de unde a ascultat științele teologice la universitatea din Viena. După absolvarea cursulu teologic și depunerea rigurosulu

primă din studiul biblic, limba greacă și limbile semitice la 1845 Vancea se întorsese în diecesa Oradei mari, unde cu ocaziunea consacării bisericii din Vașada la 10 August 1845 fu chirotonit de preot celibeu, apoi aplicat în cancelăria diecesană ca actuar și protocolist până în 19 Noembrie a aceluiași an, când fu dispus de capelan în Macovia lângă viceprotopopul Ignatiu Balcu de Bistra. Dar aci nu remase decât până în 7 Decembrie alu aceluiași an, când episcopul Erdély îl trimise din nou la Viena în institutul numit „la Sântul Augustin“, unde se primesc numai acei preoți, cari se pregătesc pentru obținerea laurei de doctor în teologie. Sosi la Viena în 2 Ianuarie 1846, unde după doi ani de studiu depuse doctoratul în teologie în 31 Iulie 1848. Rentorcându-se de la Viena la Oradea funcționă din August 1848 până în Iunie 1849 ca arhivar și protocolist și vicanotar consistorial, apoi ca profesor preparandial și secretar episcopesc, unde dezvoltă o activitate neîntrecută și-și câștigă virtuți neperitoare. În anul 1855 fu denumit de canonic în capitulul gr. cat. de Oradea mare, iar mai târziu după 10 ani de muncă roditoare și viață esemplară și plină de virtuți Maiestatea Sa Împăratul și regele nostru Apostolic după moartea lui Ioan Alexi, a primului episcop de Gherla îl denumi în 4 Iulie 1865 de episcop al diecesei de Gherla. Consacrarea lui de episcop a urmat în 3 Decembrie în biserica catedrală din Oradea mare prin episcopul de acolo Iosif Papă Szilagy de Ilyésfalva. Scaunul episcopesc îl ocupă în 28 Ianuarie 1866.

După moartea mitropolitului din Blăși Alesandru Șterea Șuluțu, întâmplată în 17 Septembrie 1867, în anul următor 11 August 1868 Vancea a fost ales de Mitropolit în Blăși. Instalarea lui a urmat în 11 Aprilie 1869. Totu în acel an a fost numit de consilier intim de stat, iar în anul acesta cu ocaziunea jubileului de încoronare a regelui Ungariei o fostu decorat cu crucea cea mare a ordinului Leopoldin.

* * *

Mitropolitul Ioan Vancea în 30 Iulie n. e. a fost sănătos îndeplinind toate agendele de zi. Săra a cinat după obicei împreună cu oficialii cancelariei sale fiindu foarte voios și istorisind multe întâmplări de pre timpul revoluțiunii din 1848—49, când dânsul era secretar lângă episcopul de Oradea mare.

La 10 ore săra s'a așezat în pat și până după 11 ore a dormit liniștit. La 11 ore și 3 părtrare din noapte a sunat clopoșelul și a chemat pe servitorul său în odaia de dormit poruncindu-i, ca îndată să alerge după medicul arhiepiscop Dr. Alesandru Popu. Însă abia eșise servitorul pe ușa

anticamerei, și îndată-lu rechemă cu clopoșelul și-lu trimise în etajul superior alu reședinței, ca să cheme pe secretariul metropolitan Dr. Augustin Bunca. Acesta la 12 ore punctu s'a prezentat înaintea Mitropolitului, care cu voce clară și cu simțirile toate întregi, ca și când ar fi fostu deplin sănătos, rosti următoarele cuvinte: „Fiul meu, mă simțesc rău și vedu, că se apropiă ora morții. Cea dintău datorită a mea este să mă împac creștinesc cu Dumnezeu. Iată aci pe mesă lângă patu este orologionul (céslovul), vină și-mi ascultă mărturisirea păcatelor.“ Întemplantu-se aceta și dându-i-se deslegarea, neitalu Arhiepiscopu continuă totu cu voce clară: „Spune, fiule tuturor, că dacă cuiva în viața mea am greșit, mă rog să mă ierte, precum și eu iertu din inimă tuturor acelora, cari m-au greșit mie. Binecventu pe clerul meu fidel și pe credinciosii încredințați păstoriei mele, binecventu Arhiepiscopu, binecventu Provincia întregă metropolitană. Veți fiule, și spune celor competenți, că toate le-am dispus, cum se se întemple în testamentul meu și m'am îngrijit să fiă ban la dispozițiune, ca seminariile de băcți și de fete să se potă termina, și azilul de copii încă să se zidescă. Acuma rugăți-vă cu toți pentru sufletul meu, ca să-mi ierte Dumnezeu păcatele și să mă primescă în ceta sântilor.“ Apoi ridicându-și mâinile începă a se rugă cu totă căldura sufletului său piu și cu voce așa de limpede, cătu secretariul îi putea distinge fiecare cuvânt. Imediat după 12 ore și unu pătrariu medicul arhiepiscopian sosi, pe care cum îl vedu Mitropolitul intrându în casă, îi strinse amândouă mâinile, dicându cu voce puternică: „Fetulu meu, cu mine s'a isprăvit.“ Medicul îi dădu totu ajutorul de lipsă, ca să-lu ușureze de flegma, care în continuu se aduna în peptu. Când medicul voi să-lu ridice, elu însuși dișe, că se nu fiă mișcatu, căci mișcarea îi face rău. Punctu la 12 ore și jumătate noptea spre ziua de 31 Iuliu n. în urma unui atac de apoplexie repausă în prezența secretarului și a medicului său. Imediat fură avisați mai mulți membri capitulari și preoți gremiali și rudenile, a căror consternațiune, precum și durerea locuitorilor din curtea metropolitană nu se pote descrie.

Mitropolitul Vancea a murit în anul alu 73-lea alu etăței sale.

* * *

Înmormântarea s'a făcutu Miercuri în 3 Augustu cu o pompă și demnitate vrednică de marele defunctu. La înmormântare au luat parte ca la 4000 de inși. Preoțimea conformu programului s'a adunat la orele 9 în biserica catedrală, de unde la 9½ ore plecă în ornate bisericese spre reședința metropolitană, ca să aducă la biserică corpul mitropolitului Ioan. În fruntea

Diverse.

Sciri literari.

Cultura cu abur se numesce o broșură scrisă de d-lu Ioană Ordeanu-Severu, absolventu alu școlii de agricultură dela Ferăstrău (România). Acastă broșură tracteză cestiunea întrodúcerei plugului cu aburú în cultivarea pământului și se află de vëndare la librăria Socecu în Bucuresci cu prețulu de 50 bani.

Principii de literatură, sau manualu de stilistică și retorică, cu esemple și deprinderi de compozițiune este lucrarea mai nouă a d-lui M. Strajanu, doctoru în filosofă și profesoru de limba și literatura română la cursulu superioru din Craiova. Textulu manualului e întocmitu pentru cl. a V-a conformu programei oficiale. Costeză 3 lei și se pôte procurá dela autoru, ori dela librăria Windwar din Craiova.

D-lu Temistocle Bocancea a scosu de sub tiparu poema sa intitulată „Dile negre“.

Desceptarea se va numi o fiiă poporală română, care va apăre în Cernăuți la 1 Ianuarie 1883.

O nouă revistă literară română va apăre la Bucuresci sub direcțiunea criticului C. Dobrogeanu Gherea. Titlulu revistei va fi „Lumea nouă“.

Gazeta Economului din Șiria a fostu oprită de cătră vicecomitele Szatmáry din Aradú din causă, că a făcutu politică militantă fără a fi depusú cauțiune.

A XXVIII-a programă a gimnasiului mare publicu românú gr. or. din Brașovú și a celorlalte școle secundare și primare împreunate cu gimnasiulu pe anul scolaticu 1891/2 cuprinde: 1. Ortografia latină în raportulu ei cu școla, lucrare de prof. N. Pilția și a 2. Date scolare, de direcțiune. Din aceste date estragemú urmátorele:

La gimnasiu au funcționatú în acestu anú 10 profesori ordinarí, unulú provisoru și unulú suplentu. La școla comercială și reală 9 profesori ordinarí și unulú provisoru. Profesori secundarí au fostu 6. Profesori extraordinarí 1. Mediculu școliloru Dr. G. Baiulescu. Numérulu scolariloru esaminați în gimnasiu 254; în școla reală 102 și în școla comercială 52. După religiune: în gimnasiu 237 gr. or., 22 gr. cat., 1 luteranú și 2 mos.; în școla comercială 48 gr. or., 4 gr. cat. După naționalitate: în gimnasiu, școla reală și comercială 404 româní, 1 maghiarú, 1 germánú, 2 ovrei. Școla elementară capitală au frecuentatú-o 351 băeți și 224 fetițe. — Anulu scolaru venitoru se va începe în 1 Septembrie 1892 st. v.

Adunarea generală a Asociațiunei transilvane anunțată pre 7 Augustu n. c. în Blașiu din incidentulu morței metropolitului Vancea s'a amânátu pre ziua de Sântă Maria în 15/27 Augustu când se va ținé nu în Blașiu, ci în Sibiu.

cortegiului mergea unu clericu cu crucea, după densusul patru clericí cu luminí, apoi diaconii metropolitului Vancea, Dr. Augustinú Bunea și Dr. Vasile Hosszu, după aceștia preoțimea doi cu doi. La urmă episcopii de Orade și Lugoșu, Escelența Sa Mihailú Pavelú și Ilustritatea Sa Dr. Victorú Mihályi. Ajunsú cortegiulu preoțescu la castelu preoțimea s'a postatú în curte, iar Episcopi cu diaconii fungenți s'au urcatú în camera mortuară, unde au sfințítu cadavrulu. După terminarea acestei ceremonii trupulu marelui arhieru a fostu adusú de 6 preoți în curte, de unde întregu conductulu între sunetele tuturor clopotelorú în ordinea de mai susú a plecatú spre catedrală. Numérulu preoțilorú din cortegiu a fostu 66. Insigniele arhieresci și decorațiunile Escelenței Sale erau purtate pe o perină de capelanulu Blașiiului, d-lu Aurelú Domșa. Ajunși în catedrală coșciugulu a fostu aședatú în mijloculu bisericei pe unu catafalcu. Indată după acéta se începutu s. liturgiă pentru sufletulu rēposatului oficiatá de episcopii de Orade și Lugoșu, după care s'a începutu prohodulu. Cântările le-au executatú clericii seminariului arhierieesanú sub conducerea d-lorú profesori Aronú Papiu și Iacobú Mureșanu. După evangelia a patra s'a urcatú pe amvonu Rsmulú D. canonicu Dr. Alexandru Grama pentru a rosti panegirulu rēposatului. Vorbirea frumosă, care în stilu lapidarú a cuprinsú tótă activitatea fericitului metropolitú, a produsú o emoțiune generală și a storsú lacrimi nesfírșite. După terminarea prohodului conductulu porni spre biserica curței metropolitane, unde după deslegările cetite de ambii episcopi pontificanți, coșciugulu a fostu aședatú în cripta metropolitană.

In veci amintirea lui!

* * *

Testamentulu făcutu în an. 1887, s'a publicatú. Moștenitorulu universalú este internatulú de băieți. Dominiulu din Bethlen-Szt.-Miklos în prețu de 85,821 fl. 17 cr. l'a destinatú ca fundațiune arhierieesană. Prețulu acestui dominiu dimpreună cu alte multe sume de bani, din carí parte a făcutu fundațiuni parte le-a datú ca ajutóre în nenumérate locuri, urcă la cifra de 231,911 fl. 17 cr. v. a.

Administrarea Arhieriecesi în timpulú interecelaru s'a concredutú Rvdssmului D. canonicu Ioanú M. Moldovanú. Economu alu dominiului s'a alesú Rsmulú D. canonicu Dr. Ioanú Rațiu.

Conferința interparlamentară dela Berna va fi deschisă în ziua de 15/27 Augustu, iar congresul internațional va începe în ziua de 10/22 și se va fini la 15/27 Augustu.

Concursu. Societatea „Transilvania“ din București cu începere dela 1 Octobrie 1892 are vacantu unu stipendiu în suma de 1600 lei anualu. Acestu stipendiu este destinatü pentru studii literare la o academiä din străinätate. La concursu suntü admiși numai tineri români din Transilvania, Ungaria și Bucovina. Cererile suntü a se adresä cätträ comitetulu societätiei „Transilvania“ București, Strada Plântelorü 24/46 celü multü până la 25 Augustu st. v. a. c.

Perchisițiune domiciliarä a făcutü căpitanulü de polițiä din Bistrițä la d-lü avocatü Dr. Gavrilä Tripon, cu care ocaziune a aflatü câteva esemplare din memorandü, pre cari le-a confiscatü.

Cine va fi Metropolitü la Bläșiu? „Budapesti Hirlap“ aduce scirea că în cercurile guvernamentale s'ar vorbi, că urmätorü alui Vancea va fi preotulü gr. cat. și deputatulü guvernamentalü din cerculü Ceica Silviu Rezei — omü de 37 de ani. Apoi că o telegramä dela Orade i-ar fi adusü scirea, că Sinodulü din Bläșiu va candidä ca urmätorü alui Vancea în primulü locü pre episcopulü dela Gherla, în alü doilea pre Mihályi dela Lugoșü. Urmasulü lui Szabo, eventualü va fi canoniculü Lauranü dela Orade.

Obiceiurile literaților. Celebrulü roman-cierü Alfonse Dandet, când serie ride ironicü; Zola cetese cu glasü tare ori ce frasä; Edmund de Goncourt își mușcă făcleile, par că ar mânca; J. Lemaitre își resucește mustața cu mâna stângä; L. Halevy se uitä în tavanü în momentulü când voesce së prindä o ideä; Milbach își apucä capulü cu palmele, în momentulü când se gândese la ceva; Richepin, când vede, că nu găsece rima, care îi trebe începe se batä cu degetele în masä; Copee când serie își aprinde în fiä-care minutü câte o țigarä și după ce trage doue fumuri o aruncä josü; Bornier së scarpinä în capü cu mâna stângä și cu drepta serie; Bergerat fluerä; Rameau când face versuri parcä se gândese la altceva, pecänd Ohnet... nu se gândese la nimicü.

Credințele Arabilorü despre unele paseri. În Egiptü träesece o pasere numitä „pruntärelulü spinatü“, care, ca tôte paserile apartinätore soiului säu, dä și nopte nesce tonuri, ce samenä a țipete de durere. Arabii credü despre dënsulü, că nu dorme nicî când. Ca motivü alü insomniului sustënu urmätorele: Tôte paserile pämentului ținurä odiniörä o sërbatöre mare în onörea lui Allah, la începerea căreia tôte erau de față, numai elü lipsia. Într'unü târziu însë apare și dënsulü, escusändu-së, că adormindü de greu, a întârziatü. „Deöre-ce“, ñise Allah, „tu dormiai, precändü celelalte paseri së adunarä în onörea mea, deaci încolo

nu vei mai dormi“. Allah läsä së-i creșcă sub fiecare aripä câte unü ghimpü, care când va së adormä ilü înghimpä și dändü unü țipetu de durere sbörä mai departe, căutändü rëpausü.

Despre struțü crede poporulü arabicü, că a sburatü la începutü ca și dropia guleratä, cu carea împreună locuia întinsele savane ale Cordofanului și ale Darfurului. Atunci era și elü mai încređutü în puterile sale, nu fugea de omü, cu animalele deșertului träia amicalü și în bună înțelegere. Într'o ñi îi ñise houbara (dropia guleratä): „Frate, së sburämü de voesce „ișalla“ (cu ajutoriulü lui Allah) la riu, së bemü apă, së ne spälämü și apoi së ne întörcemü la puii nostri“. „Së sburämü“ ñise struțulü, fără a ñice și elü „ișalla“, capriciatü pe puterea aripelorü. Allah së mäniä pe struțü pentru acësta și a döua ñi, când plecarä la drumü și struțulü voindü a întrece pre houbara, cu ajutoriulü puternicilorü sale aripi, se avëntä cu multü mai susü în aerü, decâtü aceea, ilü condusë atätü de apröpe de söre, încätü îi arserä penele și picä ca unü miserabilü pre pämentü. Nice astäđi nu pöte sburä, până în ziua de ađi penele së vedü din depärtare ca cum arü fi arse. Neîncetatü së teme de mäniä lui Allah; neîncetatü alergä prin deșertü cu pași giganticü. Închisü la strimtöre alergä continuu încöce și încolo, până cade ostenitü.

Petreceri de värä. Inteligența romänä din C. Mänășturü și jurü cu ocaziunea adunärei generale a despärtëmëntului alü XVII-lea alü Asociațiunei transilvane pentru literatura rom. și cultura poporului romänü a aranjatü în 11 Augustü 1892 n. c. în localitatea ospëtäriei din C. Mänășturü o petrecere de dansü în favorulü școlei romäne din locü. Prețulü inträrei: de persnä 1 fl., în familiä 80 cr. Oferte și suprasolviri se primescü cu mulțämitätä naționalä și se cuitözä publice.

— *Inteligența romänä din Borgo-Prundü* aduce la cunoscința onoratului publicü, că petrecerea de värä anunțatä pe 31 Iuliu n. c. fiindü opritä de organele administrative, se va aranjä în 2 (14) Augustü 1892 rugändü pe onor. publicü a participä în numëru câtü se pöte de numerosü, fiindü scopulü câtü se pöte de nobilü — ajutorarea copiilorü sëraci.

Hymen. D-lü *Antoniu Popü*, teologü abs. alü diecesei Szatmár și colaboratorulü föiei nöstre în 17 Iulie n. c. și-a serbatü cununia sa cu gentila d-șörä *Iustina Hadși*, fiica vrednicului preotü gr. cat. din Spinușü în Biharea. — D-lü *Ambrosiu Lazarü*, notarü cer. și d-șöra *Catalina Cadarü* și-au serbatü cununia lorü în 11 Aug. n. c. în biserica gr. cat. din Rebrišóra. — D-lü *Ioanü Anca*, teol. abs. în 31 Iulie n. c. și-a încređințatü de fiitöre soțiä pe d-șöra *Valeria Popü* din B.-Tiha.

Felicitäriile nöstre!

POSTA REDACȚIUNEI.

Renegatulü. Nu se pöte publicä.

Unü adio. Cu tötä întöcmirea, ce ai făcutü, rëmäne o încercare förte primitivä. Dî mai bine adio versificärei.